

Το Παλάτι που Ξυπνά από τη Σιωπή

Το Παλάτι των Δεσποτών, ένα μνημείο-σύμβολο του Βυζαντίου, ξαναζεί και μαζί του ξυπνούν οι φωνές της ιστορίας — όπως τις άκουσαν οι μαθητές του 2ου ΓΕΛ Σπάρτης.

Το Παλάτι του Μυστρά- Ένα βυζαντινό στολίδι!

Ως μαθητές που ζούμε στη Σπάρτη, μεγαλώνουμε σε έναν τόπο βαθιά συνδεδεμένο με την ιστορία και τις παρελθοντικές αναμνήσεις. Ανάμεσα στα πιο σπουδαία σύμβολα του παρελθόντος, κατατάσσεται το Δεσποτάτο του Μυστρά με τα επιβλητικά του παλάτια. Περπατώντας στα σοκάκια της καστροπολιτείας, στη δυτική πλευρά του Ταυγέτου, νιώθεις πως κάθε πέτρα έχει μια ιστορία να σου ψιθυρίσει.

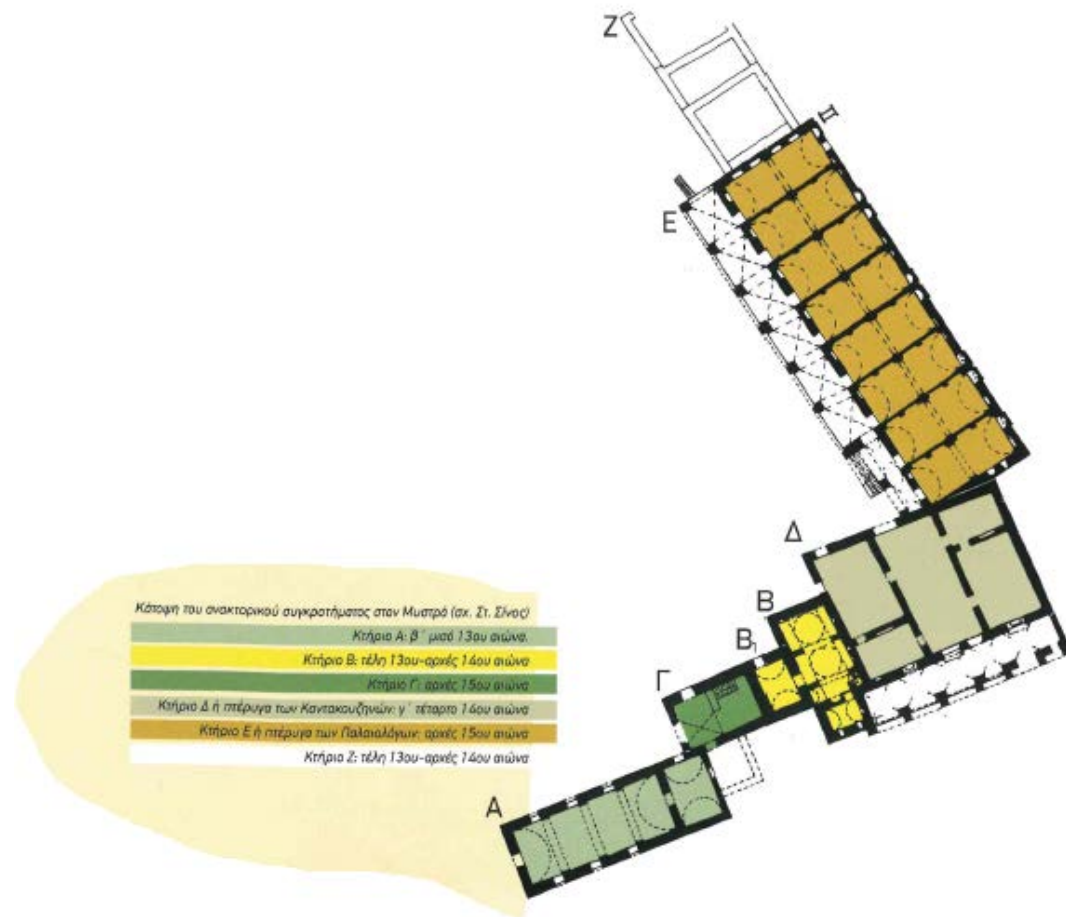
Το παλάτι του Μυστρά αποτελεί το μοναδικό από τα βυζαντινά ανακτορικά συγκροτήματα που διατηρούνται μέχρι και σήμερα στον ελλαδικό χώρο. Για περισσότερο από έναν αιώνα υπήρξε η έδρα της κεντρικής διοίκησης του δεσποτάτου του Μυστρά, επιτελώντας το σύνολο των λειτουργιών που αυτό συνεπάγεται και το χώρο συναναστροφής των ηγεμόνων του με λόγιους και ανθρώπους των γραμμάτων οι οποίοι αναδεικνύουν τον Μυστρά σε εξέχουσα εστία του πνεύματος, του πολιτισμού και της τέχνης. Τα παλάτια, η κεντρική μονάδα της σύνθεσης, ορθώνονται επιβλητικά μπροστά στην πλατεία.

Ιστορικό κατασκευής παλατιού

Στο πλάτωμα στην Άνω Πόλη, στο μέσο περίπου της βορειοανατολικής παρειάς του λόφου, εντοπίζεται το παλάτι του Μυζηθρά. Συνίσταται από ένα σύμπλεγμα κτιρίων που αναπτύσσονται σε σχήμα Γ με την ανοικοδόμησή τους να ανάγεται σε διαφορετικές χρονικές στιγμές συμβαδίζοντας με τις συνεχώς αυξανόμενες απαιτήσεις του κεντρικού διοικητικού μηχανισμού του δεσποτάτου.

Το **κτίριο Α** στο νοτιοανατολικό άκρο του πλατώματος, κτίστηκε το δεύτερο μισό του 13^{ου} αιώνα και αποτελείται από ένα διώροφο κτίριο ορθογωνικής κάτοψης με προσκολλημένο έναν τετράγωνο πύργο, ο οποίος σήμερα είναι κατεστραμμένος στο μεγαλύτερο μέρος του. Στα τέλη του 13^{ου} αιώνα ή στις αρχές του 14^{ου} στο πλάτωμα των παλατιών θα κατασκευαστούν, σύμφωνα με τα βυζαντινά πρότυπα, δύο ακόμα αυτόνομα κτίρια, **το κτίριο Β** στα βορειοδυτικά του κτιρίου Α και **το κτίριο Ζ** στα νοτιοδυτικά της μετέπειτα

πτέρυγας των Παλαιολόγων. Στη συνέχεια το γ' τέταρτο του 14^{ου} αιώνα κτίζεται και η **πτέρυγα των Καντακουζηνών, τοκτίριο Δ** με επηρεασμένα από τη Δύση στοιχεία, που ενσωματώνει ουσιαστικά το προγενέστερο κτίριο Β. Την τελική μορφή του λαμβάνει το παλάτι στις αρχές του 15^{ου} αιώνα με την προσθήκη της μεγάλης πτέρυγας που αναπτύσσεται στα βόρεια του πλατώματος κάθετα στο κτίριο Δ, την πτέρυγα των Καντακουζηνών. Πρόκειται για το **κτίριο Ε**, ή τη λεγόμενη **πτέρυγα των Παλαιολόγων**, το οποίο αναπτύσσεται σε τρεις στάθμες. Στην τρίτη στάθμη διαμορφώνεται ένας ενιαίος χώρος που αποπνέει με τις διαστάσεις του μεγαλείο και δέος στον επισκέπτη. Πρόκειται για την **αίθουσα του θρόνου**. Την ίδια περίοδο η ανέγερση του **κτιρίου Γ** μεταξύ των κτιρίων Α και Β εξασφαλίζει την ενοποίηση του συνόλου των κτισμάτων του ανακτορικού συγκροτήματος.

ΤΟ ΠΑΛΑΤΙ ΤΟΥ ΜΥΣΤΡΑ ΑΝΑΣΤΑΙΝΕΙ ΞΑΝΑ

Οι αναστηλωτικές εργασίες

Η λεπτομερειακή μελέτη των ερειπίων κατέδειξε ότι το παλάτι είναι αναστηλώσιμο και πως θα μπορούσε να αποτελέσει ένα μνημείο παγκόσμιας εμβέλειας, αφού ο επισκέπτης θα έχει τη δυνατότητα να επισκεφθεί και να κατανοήσει τη λειτουργία και μορφή ενός μεγάλου ανακτορικού συγκροτήματος της τελευταίας Βυζαντινής περιόδου. Τα έργα της αναστήλωσης βοηθούν στο να ξαναζωντανέψουν στον νου μας σκηνές και εικόνες από το παρελθόν. Μπορούμε να φανταστούμε τον τρόπο ζωής μέσα στη βυζαντινή καστροπολιτεία, το πνεύμα μίας άλλης εποχής. Το παλάτι των δεσποτών, σύμβολο της ακμής του Βυζαντίου, σιωπηλό για αιώνες, αποκτά πάλι ζωή. Η αναστήλωση, δηλαδή, γεφυρώνει το χάσμα του παρελθόντος με το μέλλον.

Από το 1917 ο αρχιτέκτονας Αναστάσιος Ορλάνδος μελετά και αποτυπώνει το Παλάτι. Από το 1937 θα αρχίσει εργασίες αναστήλωσης στο συγκρότημα. Στην παλαιολόγεια πτέρυγα ανακατασκευάζει ορισμένους θόλους της μεσαίας στάθμης, καθώς και τα τόξα του ισογείου, ενώ αποκαθιστά ανοίγματα θυρών και παραθύρων. Στην ανατολική πτέρυγα ανοικοδομεί τον εξώστη του κτιρίου του Μανουήλ Καντακουζηνού. Αργότερα, πραγματοποιούνται εργασίες στο παλαιότερο κτήριο του Παλατιού και στο κλιμακοστάσιο. Οι εργασίες του Ορλάνδου διέσωσαν και ανέδειξαν το οικοδομικό συγκρότημα του Παλατιού, όπως και πλήθος άλλων σημαντικών κτιριακών συγκροτημάτων.

ΕΙΚΟΝΑ2.«Απόψεις των Παλατιών, πριν την αναστήλωση, σε ερειπιώδη ακόμα κατάσταση»

Από το 1984 έως το 2015 το θεμελιώδες έργο των αναστηλώσεων των μνημείων αναλαμβάνει η Επιτροπή Αναστήλωσης Μνημείων Μυστρά, της οποίας πρώτα μέλη αποτελούν εξέχουσες προσωπικότητες του αρχαιολογικού χώρου (Ντούλα Μουρίκη, Στέφανος Σίνος, Μύρων Μιχαηλίδης, Αθηνά Χριστοφορίδου, Αιμιλία Μπακούρου)

Κατά τα έτη 1985-1989, πραγματοποιήθηκαν μικρής κλίμακας εργασίες συντήρησης της τοιχοδομίας και των λειψάνων των επιχρισμάτων, όπως η δημιουργία δρόμου πρόσβασης για τη μεταφορά υλικών και έργα ηλεκτροδότησης για τη λειτουργία μηχανημάτων. Συγχρόνως, εκπαιδεύτηκαν τεχνίτες στην κατασκευή τοιχοδομίας και στερεωτικών εργασιών. Οι προκαταρκτικές αυτές εργασίες και η υποβολή της μελέτης για την λήψη ανάλογων αποφάσεων ολοκληρώθηκε το 1989 με την έγκριση της πρώτης φάσης αναστήλωσης του παλατιού που αφορούσε ολόκληρο τον

οικοδομικό του οργανισμό, εκτός από την αναστήλωση της νοτιοανατολικής στοάς. Το 1990, άρχισε η ευρείας κλίμακας συντήρηση των τοιχοδομιών, η οποία συνεχίστηκε και τα επόμενα έτη. Για τον σκοπό αυτό, υδροδοτήθηκε η Άνω Πόλη και ηλεκτροδοτήθηκε το Παλάτι. Οι εργασίες στην τοιχοδομία έγιναν με τέτοιο τρόπο, ώστε να είναι όμοιο με τη βυζαντινή, να διαφοροποιείται όμως ελαφρά από αυτή στην τελική της διαμόρφωση με ένα διαφορετικό πιο βαθύ αρμολόγημα. **Με τον τρόπο αυτό, ο προσεκτικός παρατηρητής μπορεί να ξεχωρίσει το παλαιό από το νέο, χωρίς αυτό να έρχεται σε μεγάλη αντίθεση με τη βυζαντινή τοιχοδομία.**

Από το 1992, παράλληλα με τις εργασίες στην αίθουσα του θρόνου, είχαν ξεκινήσει εργασίες στην βορειοανατολική πτέρυγα. Οι εργασίες αυτές αφορούσαν στο κτίριο της πρώτης βυζαντινής επέκτασης και σε εκείνο του Μανουήλ Κατακουζηνού. Στο κτίριο της πρώτης βυζαντινής επέκτασης, εκτός από τις συμπληρώσεις των τοιχοποιιών, έγιναν ευρείες αναστηλώσεις και ανοικοδομήσεις των θολοδομιών και των κλιμάκων, σύμφωνα με την παραδοσιακή τεχνική. Καθ' όλη την διάρκεια των εργασιών χρησιμοποιήθηκαν παραδοσιακά υλικά και εφαρμόστηκαν παραδοσιακές κατασκευαστικές μέθοδοι. Οι χώροι, στους οποίους αναφερθήκαμε, είναι μορφολογικά από τους πιο πλούσια διαρθρωμένους του παλατιού και δίνουν, μετά την περάτωση των βασικών αναστηλωτικών εργασιών, ίσως για πρώτη φορά μια ολοκληρωμένη εικόνα ιδιαίτερα διαμορφωμένων χώρων παλαιολόγιας βυζαντινής κοσμικής αρχιτεκτονικής. Οι εργασίες αυτές ολοκληρώθηκαν το 1999.

Στην συνέχεια, στο κτίριο του Μανουήλ Καντακουζηνού αποκαταστάθηκαν τα πλαίσια των παραθύρων και των εσωτερικών θυρών. Η αναστήλωση των παραθύρων βασίστηκε στα λείψανα των αρχικών πλαισίων, που είχαν διατηρηθεί εκεί. Οι συγκεκριμένες διακοσμητικές μορφές αποτελούν δείγμα επιρροής από την Δύση, κυρίως από την Βενετία.

Ακολουθεί η εκπόνηση των εργασιών στην πτέρυγα της αίθουσας του θρόνου, μετά την ολοκλήρωση των τοιχοδομιών και την ανακατασκευή των δύο πλευρικών φεγγιτών της νοτιοανατολικής όψης. Η δυσεύρετη ξυλεία από καστανιά, απαραίτητη για την κατασκευή της στέγης, έκανε τα έργα ιδιαίτερα απαιτητικό, αλλά χάρη στην συνδρομή του Αγίου Όρους για την εύρεση της ξυλείας, το έργο αποπερατώθηκε αίσίως.

Το ευρύ αναστηλωτικό έργο της Επιτροπής, με τη συνεργασία πλήθους ειδικών, επιστημόνων και τεχνιτών, απέδωσε αποκατεστημένους τους περισσότερους χώρους του συγκροτήματος του Παλατιού, παρέχοντας μια εικόνα της κοσμικής αρχιτεκτονικής των παλαιολόγειων χρόνων και

καθιστώντας αναγνώσιμο ως προς τη μορφή και τη λειτουργία του ένα βυζαντινό παλάτι.

ΕΙΚΟΝΑ 3. «Άποψη των παλατιών μετά την εκπόνηση των αναστηλωτικών εργασιών»

Το Παλάτι έτοιμο να μιλήσει στο παρόν

Σε λίγο καιρό το εντυπωσιακό Παλάτι των Δεσποτών θα ανοίξει τις πύλες του στους επισκέπτες. Οι εργασίες αποκατάστασης έχουν ολοκληρωθεί. Αυτήν την περίοδο τελούνται εργασίες για την ανάδειξη εσωτερικών χώρων “φωτίζοντας” τις χρήσεις και τις λειτουργίες του συγκροτήματος .

Το έργο αυτό δεν αποτελεί μόνο ένα αρχιτεκτονικό και επιστημονικό επίτευγμα, αλλά και ένα βαθύ μήνυμα πολιτιστικής αναγέννησης Πρόκειται για ένα έργο που συνδέει αρμονικά το παρελθόν με το παρόν και δημιουργεί ελπίδες για το μέλλον.

Πώς το βιώνουμε εμείς

Αυτό το μνημείο, που μαρτυρά την ακμή και την δόξα της βυζαντινής εποχής , είναι ζωντανή απόδειξη του πλούτου και της ταυτότητας του Ελληνισμού.

Μέσα από την προσεκτική συντήρηση και αναστήλωση το παλάτι ξαναζωντανεύει δίνοντας τη δυνατότητα σε όλους εμάς να γνωρίσουμε και να εκτιμήσουμε το ένδοξο παρελθόν μας.

Η σημασία της συντήρησης αυτών των ιστορικών θησαυρών ξεπερνά την απλή ιστορία. Αποτελεί λοιπόν, μια ευκαιρία να συνδεθούμε με τις ρίζες μας, να κατανοήσουμε τις αξίες και τα ιδανικά που διαμόρφωσαν την πολυδιάστατη ελληνική ταυτότητα και να εμπνευστούμε για το μέλλον. Κάθε πέτρα, κάθε τοιχογραφία , κάθε πλίνθος του Παλατιού αφηγούνται μια ιστορία που επιβάλλεται να επιβιώσει.

Έχουμε το χρέος, ως νέοι και νέες, αυτού του ηρωικού και αξιοζήλευτου τόπου να φροντίσουμε αυτά τα μνημεία ως «κτήματα ες αεί» . Ας δούμε την αναστήλωση αυτήν όχι απλώς σαν έργο αναβίωσης ενός κτιρίου, αλλά σαν μια πρόσκληση να γνωρίσουμε σε βάθος τον πολιτισμό που μας περικλείει , να τον αγαπήσουμε και να τον προστατέψουμε με όλη μας την δύναμη.

Το Παλάτι του Μυστρά ξαναστέκεται αγέρωχο, κι εμείς, οι μαθητές του 2ου ΓΕΛ Σπάρτης, νιώθουμε πως συμμετέχουμε σε ένα ξύπνημα αιώνων. Γιατί όταν η ιστορία αναστηλώνεται, **ανασταίνεται κι η μνήμη μας μαζί της**. Το Παλάτι του Μυστρά ξαναζει, και μαζί του ξυπνούν οι ψίθυροι του Βυζαντίου.

Η αναστήλωση του Παλατιού δεν είναι έργο πέτρας, αλλά **έργο πνοής**.

Ο Μυστράς δεν χτίζεται ξανά — **αναπνέει ξανά**.

Κι εμείς, οι μαθητές του σήμερα, στεκόμαστε δίπλα του, **ακούγοντας την ιστορία να παίρνει ξανά ζωή**.

Συντακτική ομάδα: Αδαμαντία Χριστοφοράκου, Γιώργος Μπουρλόκας, μαθητές Γ' Λυκείου

Συντονίστρια εκπαιδευτικός: Πανωραία Νικολακάκου

Πηγές:

«Τα Μνημεία του Μυστρά» (επιστ. επιμ. Στέφανου Σίνου, Υπ. Πολιτισμού)

«Είς το δεσποτικόν τοῦ Μυζηθρᾶ Παλάτιον», Εκπαιδευτικός Φάκελος,

Εφορεία Αρχαιοτήτων Λακωνίας, Σπάρτη 2018

Επιτόπια παρατήρηση – Εκπαιδευτική επίσκεψη μαθητών του 2ου ΓΕΛ
Σπάρτης

**Το άρθρο αυτό συμπεριλαμβάνεται στη μαθητική εφημερίδα «ΤΟ ΒΗΜΑ
της Σπάρτης», στο ένθετο της εφημερίδας ΤΟ ΒΗΜΑ, που δημοσιεύτηκε στις
30 Νοεμβρίου 2025**